

Gambling: snadný přístup, tragické důsledky

Obsah

CO by měl o hazardu vědět každý	1
PROČ JE HAZARD PROBLÉM nejen pro hráče, ale i pro jeho okolí	2
KDO je hazardem nejvíce ohrožen	2
KDY přestává být hazardní hra zábavou a začíná být rizikem	3
JAK poznat problémového hráče.....	3
JAK MŮŽEME problémovému hráči POMOCI?	4
Co můžeme pro blízkého udělat my sami?	4
PROČ lidé věří, že na hazardu můžou vydělat	5
KDE hledat pomoc	5
PŘÍBĚH hazardního hráče	6

CO by měl o hazardu vědět každý

Hazardní trh v České republice navzdory snahám o regulaci „automatů“ (tj. výherních hracích přístrojů) roste, na vině je online hazard. Vyplyvá to z Výroční zprávy o hazardním hraní v ČR za rok 2015, kterou koncem července vydalo Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti.

Se závislostí na hazardu nebo s rizikovým hraním se v České republice potýká až 450 000 lidí a další statisíce lidí, kteří se ocitli v bezprostředním okolí těchto osob, jsou tímto problémem nepřímo zasaženi.

V riziku rozvoje problémového hráčství je přibližně 5 % dospělé populace (cca 450 tis.), z toho v pásmu problémového hráčství se nachází 1,5–2,3 % dospělých osob (130–200 tis.), z nichž cca polovinu tvoří patologičtí hráči (0,6–1,2 % dospělé populace, tj. cca 55–110 tis. osob). Přibližně čtvrtinu problémových hráčů tvoří ženy. (Výroční zpráva 2015, Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti)

Statistika je jedna věc, **reálný život s hráčskou závislostí nebo s gamblerem v rodině** věc zcela jiná.

Proto jsme se pokusili sestavit základní informace z pohledu člověka, který se s gamblingem buď ve svém bezprostředním okolí setkal, nebo by se rád vyvaroval okamžiku, kdy se v takové situaci ocitne.

Tato informace je tudíž určena (prostřednictvím médií) především rodičům, partnerům, rodinným příslušníkům či přátelům, kteří nechtějí dopustit, aby jim hazard ruinoval životy – ať už dnes nebo kdykoli v budoucnosti.

PROČ JE HAZARD PROBLÉM nejen pro hráče, ale i pro jeho okolí

Závislost na hazardu se, narozdíl od závislosti např. na alkoholu nebo drogách, **lépe tají**. Proto bývá odhalena až ve velmi pokročilé fázi. V porovnání s látkovými závislostmi se také jedná o **finančně řádově nákladnější** závislost.

Průměrná výše dluhů hráčů, kteří vstoupili do léčby, podle výroční zprávy NMS dosáhla v uplynulém roce **596 000 Kč**.

Téměř dvě pětiny hazardních hráčů uvádějí, že na jejich majetek nebo plat byla někdy **uvalena exekuce**.

Mnoho hazardních hráčů je navíc zaměstnáno v profesích, kde v nějaké formě pracují s penězi. Až patnáct procent gamblerů, kteří takto přicházejí do kontaktu s penězi nebo k nim mají v práci přístup, se pak dopustí v souvislosti se svým zaměstnáním trestné činnosti, typicky zpronevěry či podvodu. Kromě velkých dluhů tak často musejí čelit i trestnímu stíhání a hrozbě uvěznění, což dále snižuje jejich možnosti dluhy splácet. (viz také kapitola **PŘÍBĚH** hazardního hráče)

KDO je hazardem nejvíce ohrožen

Kdokoli. Hazardní hráči, jejichž závislost přerostla hranici rizika či patologie, se rekrutují ze všech sociálně-demografických skupin – roli nehraje vzdělání, výše příjmů, sociální zázemí ani další parametry.

Přesto lze zmínit některé **rizikové faktory**, které ze statistik vyplývají:

- **Pohlaví** - u mužů je sklon k hazardu častější než u žen (u žen je riziko vyšší v zemích, kde je snadná dostupnost EHZ, tj. elektronických hracích zařízení, tzv. automatů, což se týká i ČR)
- **Profese/koníčky** – riziková povolání: herní průmysl, volná pracovní doba, nízký dohled, vyšší disponibilní hotovost; sportovní sázení je rozšířené mezi sportovci a sportovními fanoušky
- **Věk** - více hrají mladší lidé do 34 let, z toho technické hry a online spíše mladší (15–24), loterie spíše starší (nad 35)

- o S rozvojem online hazardu je třeba si uvědomit, že **riziku jsou vystaveny i děti mladšího školního věku** – svou hazardní hru v podobě mobilu nebo tabletu si nosí denně s sebou. A provozovatelé hazardních portálů či loterií o tom samozřejmě dobře vědí:

Právě na dospívající jsou cílena sdělení s emotivním obsahem, a přestože si dospívající jsou vědomi, že reklamní sdělení jsou nerealistická, jsou jimi ovlivněni. ... Na losy emitované některými provozovateli v ČR cílení na děti upozornila VZ 2014. Také v r. 2015 byly v ČR vydány stírací losy zjevně cílení na děti. Na přední straně zobrazovaly zvířecí motivy a v názvech použily zdobněliny. Společnost Fortuna v reklamě na stírací losy s názvem Piškvorky nabízí mimo hlavní výhry 100 tis. Kč také „veselé pastelky“. Dostupnost těchto losů je vysoká, prodávají se např. v trafikách, supermarketech či na pobočkách státního podniku Česká pošta, jehož politika finančních odměn nepřímo vyzývá zaměstnance k aktivnímu prodeji doplňkového sortimentu, ke kterému patří i stírací losy... Za marketingovou podporu hazardního hraní, která cílí jednoznačně na děti, lze označit počítačovou arkádovou hru

Cooking Fever, která je k dispozici i jako aplikace pro mobilní telefony a tablety. Je založena na principu simulátoru rychlého občerstvení a podle ratingu PEGI 3 se řadí do kategorie her vhodných pro děti všech věkových kategorií včetně předškolního věku. Po dosažení potřebných výsledků v základních úrovních hry Cooking Fever, jejichž téma je příprava rychlého občerstvení a obsluha zákazníků, může hráč postoupit na další úroveň hry, ta se však odehrává v kasinu, kam jde úspěšný „majitel“ rychlého občerstvení sázet do typického hracího automatu „vydělané peníze“ z předchozích úrovní hry. Na tuto úroveň hry obsahující simulátor hazardního hraní však běžné recenze či internetové stránky v češtině, které hru nabízejí, neupozorňují. (Výroční zpráva 2015, Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti)

KDY přestává být hazardní hra zábavou a začíná být rizikem

Hranice mezi rekreačním, problémovým a patologickým hráčstvím je nezřetelná a spočívá pouze v intenzitě – problémoví, respektive patologičtí hráči hrají častěji, déle a utrácejí více.

Problémové hráče lze rozdělit následovně (převzato z publikace Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti):

- Emočně zranitelní hráči, kteří pomocí hraní dosahují zmírnění úzkosti, deprese či neschopnosti řešit nepříznivé životní zkušenosti a situace.
- Impulzivní hráči, pro které je hraní zdrojem uspokojení potřeb plynoucích z jejich impulzivní osobnosti, důsledkem nízké tolerance k nudě a vzorec jejich chování lze označit jako vyhledávání nových zážitků.
- Hráči, kteří nemají sklon k impulzivitě nebo jinou psychopatologii, u kterých je hraní naučeným podmíněným chováním, a u kterých se na hraní vyvinul návyk. Velmi často se u nich vyskytují mylné představy a předpoklady týkající se hazardního hraní (pověřivost, iluze kontroly, racionalizace proher, apod.) a tzv. dohánění ztrát (typickému chování hráčů, kdy v zájmu minimalizace prohry dochází k dalšímu riskování a prohlubování prohry).

JAK poznat problémového hráče

Na tuto otázku bohužel neexistuje jednoduchá odpověď. Hraní jako takové samozřejmě nezpůsobuje žádné specifické fyzické či psychické příznaky. Pokud se náš blízký chová „divně“ nelze poznat, jestli se jedná o problém s hraním, návykovou látkou, alkoholem, nebo jde třeba o nějaké počínající psychické onemocnění. Jediným způsobem, jak zjistit co se děje, je o našich pochybnostech s blízkým komunikovat a doufat, že úroveň důvěry a otevřenosti je natolik velká, že se nám blízký svěří.

Určitými vodítky mohou být situace, kdy ze strany blízkého dochází k:

- Lhaní
- Nedostatku financí
- Pozdním příchodům, tajnostem kolem trávení volného času
- Nervozitě, úzkosti

- Nespolehlivosti, nedodržování slibů, plánů, dohod

Stejně „příznaky“ může samozřejmě vykazovat i například nevěra partnera, ztráta zaměstnání atd. Nepoznáme tedy přesně, že váš blízký hraje, ale měli bychom být pozorní a komunikovat v momentě, kdy vidíme, že je něco špatně.

JAK MŮŽEME problémovému hráči POMOCI?

Klíčovým přístupem je pravidlo: **Když nehraješ, budu tě ve všem podporovat. Když hraješ, budu v první řadě chránit sám/sama sebe.**

Nezbytným nástrojem k nápravě věcí je **komunikace**. Bez ní není možné blízkému pomoci, zrovna tak není možné udržet, případně „opravit“ váš vzájemný vztah. Komunikace je často, zvláště v počátcích, obtížná, pokud se nám nebude dařit, neváhejme požádat o pomoc odborníky. Od toho tu jsou a mohou nám pomoci najít novou cestu k sobě i k tomu, jak začít znovu.

Co můžeme pro blízkého udělat my sami?

- **Pokud je to možné, snažme se svému blízkému co nejvíce věřit.** Samozřejmě ale máme na druhou stranu při pochybnostech právo ptát se, chtít vědět, co se děje. Je pochopitelné, že začít blízkému znovu věřit bude obtížné. Máme právo ho kontrolovat a on to pravděpodobně bude chápat. Vyvarujme se ale absolutní a neomezené kontroly. Neustálé otázky a kontroly mohou být v dlouhodobějším horizontu stále obtížněji akceptovatelné a mohou se stát až kontraproduktivními. Důležitá je rovnováha respektu a trpělivosti na jedné a dodržování pravidel a hranic na druhé straně.
- **Dodržujme důsledně dohodnutá pravidla a dohody a to samé vyžadujme od svého blízkého.** Nebojme se velmi konkrétně domlouvat pravidla společného fungování. Klidně je společně sepišme. Ujistěme se, že je obě strany chápou stejně a že s jejich dodržováním obě strany souhlasí. Domluvme se na tom, co bude následovat při jejich nedodržování. Doporučujeme dohodnout se na několika zásadních pravidlech, velké množství pravidel otevírá prostor pro „selhání“.
- **Nevyčítejme, co bylo.** Je pochopitelné těžké se k minulosti nevracet, nemluvit o tom, co zranilo nás. Pokusme se si vše vyříkat a domluvit se na tom, co s tím budeme oba dělat teď a co očekáváme dál.
- **Budme připraveni měnit některé věci i u sebe.** Náš blízký bude pravděpodobně potřebovat udělat nějaké změny ve svém životě a je pravděpodobné, že se tyto změny budou dotýkat i nás. Možná budeme trávit jinak volný čas, hledat nové koníčky, záliby, známé atd. a naše ochota se na těchto změnách podílet je pro našeho blízkého rozhodně velkou podporou.
- **Budme připraveni komunikovat.** Náš blízký bude mít možná potřebu mluvit o věcech více a také jinak než dříve. Pokud se my staneme tím, komu se bude náš blízký chtít svěřovat s úspěchy, ale i obtížemi, které mu nový způsob života přináší, jsme na nejlepší cestě společně obtížné období zvládnout.

PROČ lidé věří, že na hazardu můžou vydělat

Hazard obklopuje řada mýtů a široce rozšířených bludů, kterým propadají i jinak velmi racionální lidé. Proč? Na vině je náš vlastní mozek a způsob, jakým zpracovává nepravděpodobné události.

Vzrušení a emoce, které tyto nepravděpodobné události provázejí (i když o nich jen slyšíme nebo je vidíme v reklamě), způsobují, že se nám tyto události zdají běžnější, než ve skutečnosti jsou. Na tomto faktu je postavený celý marketing hazardního hraní. Výrazné vizuální i zvukové efekty jako například cinkání peněz v hracím automatu, reklamy, které ukazují „výherce,“ těsná prohra (která v hráči vytváří dojem, že skoro vyhrál), i řada dalších triků mají jediný cíl – přimět náš mozek, aby dal prioritu nanejvýš nepravděpodobnému a donutil nás uvěřit, že můžeme vyhrát. Přestože nám zdravý rozum říká opak.

Například tomu, že hrací automaty se dají obelhat nebo lze vypočítat, kdy padne výhra, věřilo 30 % respondentů v průzkumu mezi studenty středních škol a středních odborných učilišť (Poprocká, 2013). Přestože je všeobecně známo a doloženo, že **výše vyplacených výher je vždy nižší, než objem vložených peněz.**

Nebo jiný příklad: celoživotní sázení v loterii na stejná čísla bývá provázeno pověrou „když jednou nevsadím, moje čísla určitě vyjdou.“ **Co z racionálního hlediska zní jako naprostý nesmysl (vyplnění nebo nevyplnění tiketu nemůže mít na výsledky losování žádný vliv), považuje mnoho lidí za „dobrý“ důvod utrácet další peníze.**

KDE hledat pomoc

Nestátní nezisková organizace SANANIM, největší organizace působící v oblasti drogových a jiných závislostí v Česku, která funguje již od roku 1990, v reakci na vývoj ve společnosti letos otevřela Gambling ambulanci, s cílem pomoci nejen osobám, které hazardu již propadly nebo k tomu mají nakročeno, ale také jejich rodinám a blízkým. Veškerou pomoc poskytuje zdarma a diskrétně.

Více informací naleznete na <http://www.sananim.cz/gambling-ambulance.html>.

PŘÍBĚH hazardního hráče

„Pokud máte problémy s hazardem, řešte je co nejdřív a nic už netajte,“ říká Petr, kterého závislost dostala až do policejních pout

Podle odborníků se jenom v Česku potýká se závislostí na hazardu nebo s rizikovým hraním na 450 000 lidí a další statisíce lidí, kteří žijí v bezprostředním okolí těchto osob, jsou tímto problémem nepřímo negativně zasaženy. Tento typ nelátkové závislosti může mít na život člověka ve výsledku podobně destruktivní následky jako například závislost na drogách, lépe se ovšem tají, a proto bývá odhalena až ve velmi pokročilé fázi. Mnoho hazardních hráčů je navíc zaměstnáno v profesích, kde v nějaké formě pracují s penězi. Až patnáct procent gamblerů, kteří takto přicházejí do kontaktu s penězi nebo k nim mají v práci přístup, se pak dopustí v souvislosti se svým zaměstnáním trestné činnosti, typicky zpronevěry či podvodu. Vedle velkých dluhů tak často musí čelit i trestnímu stíhání a hrozbě uvěznění. To dokresluje i aktuální příběh pana Petra H.

Pan Petr říká, že poprvé si šel zahrát do kasina, když mu bylo dvacet let. Tehdy na nočním tahu s kamarády v ruletě za relativně drobnou vsazenou částku vyhrál větší obnos peněz. „Zpětně si vybavuju tu úžasnou euforii, jakou jsem tehdy cítil. Pak jsem ještě párkrát zašel během následujících let do kasina nebo hrál s kamarády u někoho z nás doma poker o menší částky. Až před zhruba pěti lety jsem začal hrát online poker a další hry a později sázet na sport. Svět online kasin mě naprosto fascinoval, na rozdíl od běžného života jsem díky hraní nacházel až magický pocit dobrodružství a velkého světa, připadal jsem si jako ve filmu a ne jako šedá myš uvězněná v každodenním koloběhu,“ popisuje Petr pocity vzrušení, které ho vtahovaly do světa hazardních her. Díky tomu, že jeho čím dál častější hraní probíhalo online, se Petrovi dařilo vše tajit před okolím.

Jeho rizikové hraní si však začínalo vybírat daň na jeho rozpočtu. „Začal jsem mít velké problémy s penězi a říkal jsem si, že si pomůžu sázením na sport, měl jsem pocit, že mu rozumím natolik, že výsledky dokážu předvídat a nemůže to špatně skončit. Bavil mě zpočátku hlavně fotbal, ale pak jsem začal postupem času sázet i na další sporty. Tak tři roky zpátky jsem tomu začal propadat, až jsem v posledních měsících hrál a sázel denně,“ vzpomíná dnes 40letý Petr.

Petr nejprve své rizikové vášně, které se později staly zničující závislostí, financoval půjčkami. Při své práci ve velké firmě na prestižním postu také slušně vydělával. Byl ale schopen měsíčně prohrát a prosázet desetitisíce korun a „běžné“ finanční zdroje mu tak přestaly stačit. Finance měl ovšem doma na starosti on, takže manželka ani v pokročilé fázi problému nic netušila. Po určité době pak Petr už byl v tak zoufalé situaci, že se jednoho odpoledne v práci rozhodl, že neobjedná některé služby, jež měly být provedeny v rámci jemu přiděleného projektu, a místo toho si peníze převede na svůj účet. Vše mu tehdy prošlo a pak to během dalších měsíců udělal několikrát znova a ve větším rozsahu. Tato hra za hranou zákona jej pohltila stejně tak jako hazard a v trestné činnosti pokračoval téměř dva roky.

Každý den ho ale sžíral obrovský tlak. „Nemohl jsem se už občas kolegům ani ženě podívat do očí. Jenže jsem nedokázal přestat,“ vypráví Petr. Bod zlomu přišel letos na jaře, kdy doma Petra zatklo několik kriminalistů. „Cítil jsem přímo hrůzu. Styděl jsem se před manželkou a dalšími blízkými lidmi,

ale navzdory tomu všemu jsem cítil podivnou úlevu. Že to konečně prasklo, že je s tím konec. Už jsem nemohl dál," vzpomíná Petr.

Petr následně část pravdy řekl ženě. Ta byla naprosto v šoku. Měla pocit, že vůbec netuší, s kým po celé ty roky žila, a řekla Petrovi, že se s ním rozvede. Pak přišla další rána, Petr totiž ženě neřekl o plném rozsahu svých dluhů, a ta se vše dozvěděla až od exekutorů. To pro ni bylo poslední kapkou a s Petrem na čas přestala zcela komunikovat a odešla bydlet k matce.

Petr se ocitl na dně a teprve tehdy pochopil, že musí vyhledat odbornou pomoc. Narazil na neziskovou organizaci SANANIM, která počátkem roku 2016 otevřela Gambling Ambulanci jako specializované zařízení pro komplexní pomoc hazardním hráčům. Tam začal svou ambulantní léčbu a byla mu i zprostředkována bezplatná pomoc advokáta specializujícího se na trestní právo.

Po dořešení trestního řízení si Petr v souladu s radou odborníků chce najít práci, kde nebude pracovat s penězi. „Klidně bych pracoval i manuálně, sedět u počítače pro mě vždycky stejně bylo trochu moc nudné a býval jsem během dne hodně neklidný, a teď by to navíc pro mě bylo i další riziko,“ uvědomuje si sám. Taková zaměstnání, kde se pracuje přímo s penězi či je k nim na pracovišti snadný přístup, jsou totiž pro gamblery extrémně riziková.

Petr v Gambling ambulanci začal s tamním právníkem komplexně mapovat plnou šíři svých dluhů a hledat jejich komplexní řešení. S terapeuty se také zabývá i příčinami toho, proč se to všechno vlastně stalo. Na terapii s ním po několika týdnech začala nakonec chodit i jeho žena, která po opadnutí prvotního šoku ocenila manželovu snahu po nápravě a uvědomila si, jak moc jí na něm přesto všechno záleží. „Martinina podpora pro mě znamená hrozně moc. Měl jsem jí všechno říct mnohem dřív a říct jí celou pravdu hned a začít se léčit. I když jsem udělal hodně chyb, chci se změnit, kvůli sobě i kvůli ženě,“ uzavírá lehce optimisticky Petr svůj příběh, který jasně ukazuje, jak zdánlivě pouze zábavové aktivity jako online hry a sázení mohou přerůst ve velmi vážný problém s mnohaletými následky.

Více informací o tom, jak hazardním hráčům a jejich rodinám či blízkým pomoci, naleznete na <http://www.sananim.cz/gambling-ambulance.html>.